

Litteratur

- Diderichsen, Paul. 1946, 3. udgave 1966. *Elementær Dansk Grammatik*. København: Gyldendal.
- Fontein, A.M. / A. Pescher - ter Meer. 1994. *Nederlandse Grammatica voor Anderstalige*. Utrecht: Nederlands centrum buitenlanders.
- Geerts, G. et al. (red.) 1984. *Algemene Nederlandse Spraakkunst*. Groningen: WoltersNoordhoff.
- Götzsche, Hans. 1992. Syntaxen i några 1800-talsöversättningar till svenska från danska. *Svenskans beskrivning 19*. Lund University Press.
- Götzsche, Hans. 1994. *Devotional Syntactic Structures - A contrastive Linguistic study in the Syntax of Danish and Swedish*. Göteborgs universitet, Institutionen för svenska språket.
- Hansen, Erik. 1977. *Dæmonernes Port - støttemateriale til undervisningen i nydansk grammatik*. København: Hans Reitzels Forlag A/S.
- Kramers woordenboek Nederlands. 1987, 19. udgave. Amsterdam: Elsevier/Meulenhoff Educatief.
- Leeuw, Audrey de. 1994. *Om syntaktiske forskelle mellem en dansk tekst og dens nederlandske oversættelse: "Historien om en Moder" og "De geschiedenis eener moeder"*.
- Platzack, Christer. 1993. Sex översättningar till svenska av Lewis Carrolls' Alice in Wonderland. G. Engwall & R. af Geijerstam (red.) *Från språk till språk*. Lund: Studentlitteratur.

Tekstmaterialet

- Andersen, Hans Christian. Historien om en Moder, i *H.C. Andersens Eventyr II: 1843-55*, kritisk udgave ved Erik Dal, Det danske sprog- og litteraturselskab (H.C. Andersens Nye Eventyr 1844-48, eventyr optagne i Eventyr 1850 samt Historier 1852-55, ved Erik Dal, Hans Reitzels Forlag, København 1964).
- Jong, C. de. De geschiedenis eener moeder, i Hans Christian Andersen *Historien om en Moder i femten sprog*, C.A. Reitzel, Kjøbenhavn 1875, fra Verzamelde Vertellingen en Sproken van H.C. Andersen, oversat fra den 9. tyske udgave.

Peter Widell og Mette Kunøe (udg.):
6. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog
Århus 1997

SCHWA-BORTFALL OCH R-VOKALISERING KONTRA SKRIFTINDUCERAD RESTITUTION. MORFOLOGISKA OCH FONOLOGISKA KONSEKVENSER I DANSKT STANDARDSPRÅK

Av Christer Lindqvist (Albert-Ludwigs-Universität Freiburg)

Schwa-bortfall och r-vokalisering är för danskans del i första hand en fonetisk förändring med vissa fonematiska konsekvenser. Som en följd av detta har också delar av verbssystemets morfologi påverkats. Till skillnad från språk som endast existerar i rent muntlig form, så möjliggör den konservativa (och delvis restituerade) skriftbilden att mer eller mindre beständiga uttalsrestitutioner kan äga rum. I det följande görs ett försök att sätta olika stadier av schwa-bortfall och r-vokalisering i ett systematiskt förhållande till både talspråkliga och skriftspråkliga strukturer.

R-vokaliseringens fonematiska konsekvenser

[ʁ] är en uvular frikativ konsonant med stämton (jfr Fischer-Jørgensen 1974:73-76). I vokalik omgivning för detta ofta till olika typer av assimilation (jfr Brink/Lund 1974:§ 36; Brøndum-Nielsen 1957:§ 399; Janikowski 1984). I modernt språkbruk uttalas t ex *sider* inte som [ˈsi:ðəʁ] utan snarare som [ˈsi:ðə]. De båda ljuden i den svagtoniga ändelsen har assimilerat till en öppen vokal [ə]. Detta är ganska naturligt, eftersom [ʁ] i det närmaste kan ses som en mycket öppen vokal med uvulart artikulationsställe. Dock resulterar inte [ə] plus [ʁ] i en lång vokal – hand i hand med assimilationen går en vokalförkortning. Detta betyder att pluralen [ˈsi:ðə] uttalas nästan likadant som singularen [ˈsi:ðə]. Dock finns det en viss skillnad i den trycksvaga slutvokalens kvalitet: [ə] i *sider* är en öppen mellanvokal, medan [ə] i *side* är starkare centrerad. Inom ramarna för en taxonomisk fonemteori bildar [ˈsi:ðə] och [ˈsi:ðə] ett minimalpar: Den fonetiska oppositionen [ə - ə] korresponderar med den morfologiska oppositionen singular/plural, varför [ə] och [ə] kan ses som realisationer av två olika (svagtons)fonem. Jämfört med många danskars dagliga språkbruk är emellertid uttalet [ˈsi:ðə] redan att betrakta som något föråldrat. I ledigt talspråk har [ə] apokoperats, dock utan att antalet stavelser reducerats:

[si:ðð]. I detta fall är det [ð - ə] som konstituerar en minimal fonetisk opposition. Vill man ställa upp ett inventarium av stavelsebärande svagtonsfonem, så måste [ð] och [ə] tillordnas två olika fonem. Därutöver gäller för modern danska att den starktoniga vokalen ofta är kort: [si:(:)ðð - 'si:(:)ðə]. Ett och samma ord kan sålunda uttalas på en hel del olika sätt. Vilken grad av uttalsreduktion som äger rum har inte bara med talhastighet och talsituation att göra, också ideolektiska och sociolektiska förhållanden spelar en viss roll.

Även bland verben kan assimilationen [əʁ] > [ə] påträffas som t ex i presensformen <kalder> = ['kalə]. Verbstammar som slutar på *r* uppvisar ytterligare en komplikation. I t ex <høre> = ['hø:ə] har stammens [ʁ] assimilerat med infinitivändelsen [ə] till ett öppet [ə]-ljud. Dessutom gäller att om verbstammens starktoniga vokal är ett [ɑ:] eller [ɔ:] så får också ändelsen (genom progressiv assimilation) denna vokalkvalitet; jfr <fare> = ['fɑ:ɑ] och <såre> = ['sɔ:ɔ].

R-vokaliseringens morfologiska konsekvenser

Inom verbmorfologin finns grammatiska oppositioner som korresponderar minimalt med [ə - ə] i uttjud. Detta gäller för t ex infinitiven <lysne> = ['lysne] och presensformen <lyser> = ['lysne]: en vokal [ə] för infinitivändelsen och en annan [ə] för presensändelsen. Det skrivna språkets morfologi är däremot annorlunda strukturerad än det talades. Grafemet <e> som infinitivändelse motsvaras av vokalen [ə], medan presensändelsen <er> har två grafem som motsvaras av en enda vokal [ə]. Skriven och talad verbmorfologi divergerar sålunda. Tar man dessutom hänsyn till att jämte ['lysne] också uttalet ['lys'n] är mycket vanligt, stämmer talade och skrivna strukturer ännu mindre överens. I <lysne> skiljer sig sålunda de båda vokalgrafemen <y> och <e> åt i ett viktigt avseende. Medan <y> motsvaras av segmentet [y] har <e> inget dylikt fonetiskt korrelat. Infinitivändelsen <e> i <lysne> är dock inte helt utan uttalsmässigt korrelat. Detta visar sig om man tar hänsyn till stavelsestrukturen i <lysne> och ['lys'n]. I och med att <e> är ett vokalgrafem kan <lysne> delas vid radslut, dvs <lys-ne>. Det grafemiska ordet <lysne> har således två "skrivstavelser". En sådan segmentering vore inte möjlig med ett hypotetiskt skrivsätt *<lysn> (dvs utan "stumt" grafem). Även om grafemet <e> i <lysne> = ['lys'n] inte motsvaras av ett fonetiskt segment så korresponderar det med en svagtonig stavelse. Oberoende av [ə]-bortfall har sålunda <y> och <e> i <lysne> den gemensamma egenskapen att de avbildar uttalets stavelsestruktur.

Ovan konstaterades det att verbstammar på *r* assimilerar med den följande infinitivändelsen [ə] till ett öppet [ə]-ljud som t ex i <høre> = ['hø:ə]. En liknande assimilation föreligger också hos presensformen, som därför blir homofon med infinitiven: <høre - hører> = ['hø:ə - 'hø:ə]. Samma sak gäller för t ex <fare - farer> = ['fɑ:ɑ - 'fɑ:ɑ] och <såre - sårer> = ['sɔ:ɔ - 'sɔ:ɔ]. Medan det skrivna språket uppvisar en morfologisk skillnad mellan en infinitivändelse <e> och en annan presensändelse <er>, så motsvaras detta i talat språk av en synkretism. Också här divergerar skriven och talad verbmorfologi.

I ordparet *tage/tager* förhåller det sig delvis annorlunda. Det skrivna språket uppvisar också här de regulära verbändelserna <e/er>. Talspråket däremot kännetecknas synkroniskt sett av "svag suppletion": *tage* med främre vokal och *tager* med mellanvokal, dvs <tage - tager> = ['tə? - 'tə?]. Här föreligger alltså ytterligare en typ av divergens mellan skriven och talad morfologi.

Det är nu frestande att påstå att modern riksdanska har ett antal typologiskt skilda verbsystem: ett enhetligt flexiviskt i skriftspråket gentemot flera olika i talspråket. Alternativt kan man hävda att det överallt föreligger fonologiska djupstrukturer som stämmer väl överens med skriftspråkets verbmorfologi. De reduktioner som hittills diskuterats skulle då bara vara rent ytstrukturella fenomen. Ingen av dessa ståndpunkter tar dock hänsyn till att det talade standardspråket står i en ständig växelverkan med skriftspråkets strukturer och därför skiljer sig radikalt från språk som endast existerar i talad form. Det gäller nu att precisera detta påstående.

Stil och medium i språklig kommunikation

När man diskuterar skillnader mellan talat och skrivet språk måste två olika dimensioner hållas isär:

- (1) Språklig kommunikation sker antingen i muntlig eller i skriftlig form, varmed uteslutande uttrycksmediet avses. Denna dimension är sålunda rent binär.
- (2) Den andra åtskillnaden som måste göras mellan tal- och skriftspråk är inte binär utan skalär och åsyftar den typ av stil som den språkliga kommunikationen präglas av. Också medialt muntligt språk kan användas i kommunikation som är starkt präglad av en skriftspråklig stil; t ex när man läser upp en lagtext, predikar eller håller ett högtidligt tal. Typiskt för dessa textsorter är att de medialt muntliga språkstrukturen i hög grad hämtas från skriftspråket. Det talade språket är med andra ord präglad av en skriftspråklig stil. Också det omvända förhållan-

det förekommer, dvs att en starkt talspråklig stil representeras i det skrivna mediet. Typiska exempel på det är apostroffer som <bli'r, gi'r, ta'r, sku', såd'n, se'fö'li'> (mer om detta i Lindqvist 1996:kapitel 4.9.2). Polariteten mellan skriftspråklig och talspråklig stil kan sålunda ses som en gradualitet mellan kommunikativ distans och kommunikativ närhet. Fig. 1 sammanfattar detta (jfr Koch/Oesterreicher 1985; 1994).

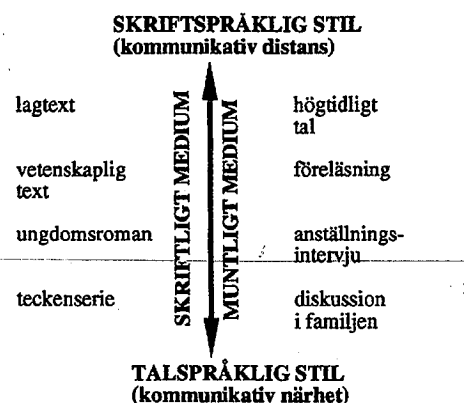

Fig. 1: Förhållandet mellan språkligt medium och kommunikativ stil

Olika grader av schwa-bortfall och r-vokalisering som en funktion av den kommunikativa stilen

Modellen i fig. 1 ska nu knytas samman med de uttalsvarianter och morfologiska förändringar som r-vokaliseringen leder till. Tidigare hade konstaterats att infinitiven ['hø:ɐ] i ledigt talspråk är homofon med motsvarande presensform ['hø:ɐ]. Dock är det möjligt att uttalsmässigt skilja på infinitiv och presens. För att uppnå detta används ett läseuttal, dvs man utgår från det skrivna ordet och förbinder varje grafem med sitt regulära fonetiska korrelat. Resultatet av en sådan uttalsstrategi är mycket skriftnära och föråldrade former som ['hø:ɐ - 'hø:ɐɐ]. Uttalsvarianterna ['hø:ɐ - 'hø:ɐɐ] och ['hø:ɐ - 'hø:ɐ] får emellertid inte ses som distinkt åtskilda. Tvärtom existerar ett kontinuum av möjliga reduktionsformer mellan ['hø:ɐ - 'hø:ɐɐ] och ['hø:ɐ - 'hø:ɐ]. Uttalsens bindning till grafemstrukturerna <høre - hører> kan stegas ytterligare, om grafemet <e> förbinds med ett av sina regulära starktonskorrelat. Resultatet är

övertydliga former som *['hø:ɐ - 'hø:ɐɐ] med [e] i svagtonsställning. Å andra sidan finns det i fritt talspråk också reduktionsformer som går betydligt längre än ['hø:ɐ]. Två exempel på det är ['hø:ɐ] och ['hø:(ɔ)]. Höger sida i fig. 2 sammanfattar detta.

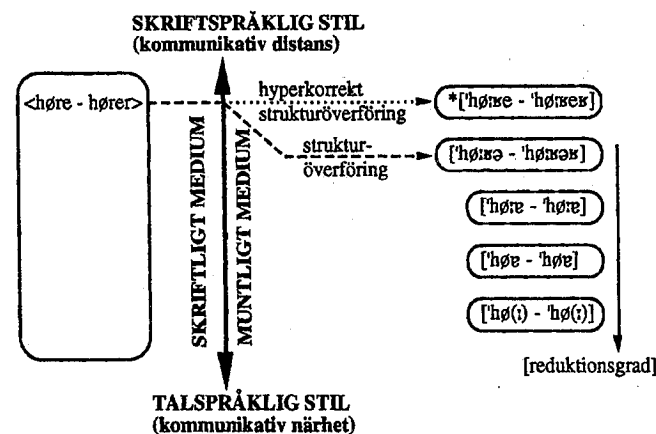

Fig. 2: De entydiga skrivformerna <høre> och <hører> gentemot motsvarande två artikulatoriska kontinuum *['hø:ɐ] ↔ ['hø:(ɔ)] resp. *['hø:ɐɐ] ↔ ['hø:(ɔ)]

Fig. 2 visar en graverande skillnad mellan det skrivna och det muntliga mediet. Den högra sidans kontinuum med sina olika uttalsvarianter korresponderar med vänster sidans entydiga skrivformer <høre - hører>. Därtill kommer att en strukturell identitet mellan skriven och talad morfologi endast inträffar i de fall när skriftspråkliga strukturer överförs till det muntliga mediet (överst till höger i fig. 2). Ju längre ner man förflyttar sig på höger sida i fig. 2 desto friare från de skrivna strukturerna är de muntliga formerna.

Ett uttal med [øɐ] som presensändelse existerar som sagt enbart vid rent läseuttal eller som mycket högtidlig spåkform (vilken oft är starkt skriftinspirerad). Detta kan jämföras med de många franska verbändelser som inte ens vid ett maximalt tydligt och skriftnära uttal överförs till det muntliga mediet: verbformerna i *tu parles* och *elles parlent* uttalas alltid ['bɑ:ɛl]. Detta visar att dagens danska i ett avseende står på tröskeln till en ortografisk situation som redan existerar i franskan. Ur denna synvinkel är det frestande att uppställa en motsvarande prognos för framtidens danska. Om de morfologiska strukturerna i talat språk helt kommer att tappa

kontakten med sina skrivna korrelat är dock en fråga som gäller hurvida en tradition kan etableras där högtidligt talspråk inte bara följer skriftspråkets ordföljd och ordval utan också avbildar dess grafemiska strukturer på ett så regelbundet sätt som möjligt. Om detta också är önskvärt är naturligtvis en helt annan fråga.

Använder man modellen i fig. 2 för de andra verbformer som diskuterats tidigare visar det sig att talad danska inte bara har ett kontinuum av olika uttalsvarianter, utan att detta också har fört till en uppsplätning i olika verbklasser. Fig. 3 visar detta.

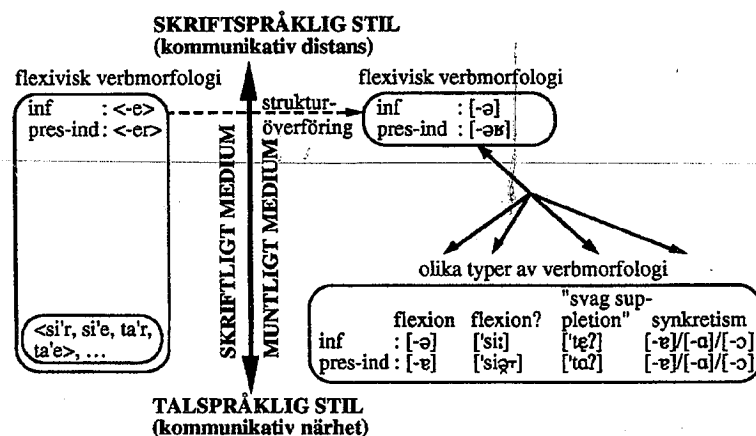

Fig. 3: Infinitiv- och presensflexion som en funktion av medium och kommunikativ stil

Höger sida i fig. 3 uppvisar ett typologiskt kontinuum av varierande verbmorfologi. Den ena ändpunkten i detta kontinuum utgörs av en enhetlig verbmorfologi som är strukturellt identisk med motsvarande skrivna former men som bara realiseras vid ett disciplinerat läseuttal (överst till höger). Den andra ändpunkten nås i och med att skriftspråkets påverkan på uttalet reduceras gradvis. Vid rent talspråklig stil föreligger ett antal olika verbklasser som strukturellt stämmer dåligt överens med motsvarande skrivna korrelat (nederst till höger). Här har man att göra med ett uttal som frigjort sig helt och hållet från skriftspråkets strukturer varför det också är tveksamt om det är meningsfullt att relatera skrivna och talade uttryck till varandra i form av grafem-fonem-korrespondenser. Läggs däremot ett "vårdat" uttal till grund för en fonemanalys

så är resultatet visserligen medialt sett muntligt; dock härrör många av dess egenskaper från en överföring av de grafemiska strukturerna till de muntliga. Det betyder att även om en grafem-fonem-korrespondens som <er> =/ər/ konfronterar två olika uttrycksmedier, så är den strukturellt sett en tautologi utan någon större teoretisk relevans. Detta resulterar i följande paradox: Grafem-fonem-korrespondenser är relevanta bara om ett talat ord och dess skrivna korrelat kan ses som två medialt skilda existensformer som tillhör samma språk, vilket endast är möjligt om det talade ordet inte har frigjort sig helt från sitt skrivna korrelats grafemiska strukturer. Men ju mer uttalet determineras av det skrivna korrelats grafemiska struktur, desto mer tautologiska är grafem-fonem-korrespondenserna (jfr Lindqvist 1996:kapitel 4.10.3).

"Talspråkliga" skriftformer som <si'r, si'e, ta'r, ta'e, ...> befinner sig inte i samma teoretiska dilemma. De är visserligen medialt sett skriftliga men uppvisar talspråkliga strukturer och används också endast i denna funktion; dvs de täcker bara upp det nedre vänstra hörnet i fig. 3. Just denna egenskap signaliserar apostrofen i <si'r, ...>. Endast i ett fåtal fall som <har> har apostrofen bortfallit varför den grafemiska kortformen måste täcka upp hela skalan mellan kommunikativ distans och kommunikativ närhet.

Hur många stavelsebärande svagtonsfonem har modern danska?

Modellen i fig. 2 har stora konsekvenser för en fonemisk beskrivning av danskt uttal. Från vilka uttalsvarianter ska man utgå när man bildar minimalpar? Strängt taget kan man genomföra en fonemanalys för varje punkt på det uttalskontinuum som sträcker sig från ['hø:ʁə - 'hø:ʁəʁ] till ['hø - 'hø]. Genomför man detta visar det sig att man får en serie med ett ändligt antal olika fonemstrukturer. I avsnitt 1 konstaterades det att ett starkt skriftbundet uttal av *side/sider* (dvs ['si:ðə - 'si:ðəʁ]) implicerar existensen av endast ett gemensamt stavelsebärande svagtonsfonem /ə/. Sänker man graden av skriftspråklig influens på uttalsstrukturerna något (dvs ['si:ðə - 'si:ðəʁ]) får man två olika stavelsebärande svagtonsfonem /ə/ och /ə/. Reducerar man graden av skriftspråklig influens på uttalsstrukturerna ytterligare (dvs ['si:ðə - 'si:ðəʁ]) resulterar detta i ett konsonantiskt stavelsebärande svagtonsfonem /ð/ och ett vokalistiskt /ə/. Ordpar som <veje - vejer> = ['vai: - vai:ə], <larme - larve> = ['la:ɾ - la:ɾ], <hele - hede> = ['he: - 'he:ð], <gade - gane> = ['gə:ð - 'gə:ɾ] visar att ett stort antal konsonantiska stavelsebärande svagtonsfonem tillkommit i ledigt talspråk. Fig. 4 sammanfattar detta (jfr fig. 2).

SKRIFTSPRÅKLIG STIL (kommunikativ distans)

SKRIFTLIGT MEDIUM
MUNTligt MEDIUM

(/ə/)

(/ə/, /e/)

(/ə/), /e/, /ø/, /i/, /m/, /n/, /h/, /j/, /k/, /p/

TALSPRÅKLIG STIL (kommunikativ närhet)

Fig. 4: Antalet stavelsebärande svagtonsfonem i danskt standardspråk

Resultatet i fig. 4 kan också betraktas inom ramarna för en generativ fonologisk teori. Dock får man inte ge sig tillfreds med att bara konstatera att ett antal nya transformationsregler tillkommit. [ə]-synkope, [ə]-apokope och *r*-vokalisering är i dagens danska förändringar som i många paradigmer är konsekvent genomförda, dvs det har inte uppstått någon morfo-fonetisk växling mellan ordformer med och utan [ə]. Just detta vore nödvändigt för att en fonologisk djupstruktur med [ə] skulle kunna upprätthållas. Ur denna synkvinkel måste sålunda en ny fonologisk djupstruktur utan [ə] i många fall antas. Det finns emellertid ett argument mot detta resonemang. Man måste nämligen fråga sig huruvida en dylik djupstrukturell förändring motverkas av skriftspråkliga strukturer med <e> i den "skrivstavelse" vars korrelat är en svagtonig stavelse. Vilken betydelse har denna omständighet för språkinläringen i skolan? Förändras vår fonologiska kompetens i och med att vi lär oss att läsa och skriva? Eller för detta till att en sekundär fonologisk kompetens utvecklas som framför allt täcker upp de uttalsregister som är präglade av skriftspråkliga strukturer (jfr Faber 1992; Günther 1986; Lüdtker 1969)?

Skriptinducerade restitutioner

Modellen i fig. 1-4 kan också användas för att visa hur restitutioner och hyperkorrekturen vinner inträde i ledigt talspråk. Ett exempel på detta är uttalet av *tvivl*, som tidigare helt ljudlagsenligt uttalades [tvi?l], dvs med *v*-bortfall mellan vokal och *l*. Eftersom skriftspråket

är konservativt (eller restituerats), så skrivs idag <tvivl>. Genom ett skriftnära uttal vid vilket alla grafem förbands med sina regulära ljudvärden uppstod ett restituerat, maximalt tydligt uttal [tvi?l], som därefter har frigjort sig från sitt skriftbundna ursprung och idag blivit en del av vardagsspråket (jfr också Weinreich/Labov/Herzog (1968:177-181) och Labov (1980), som diskuterar liknande språkförändringars sociala ursprung). Detta sammanfattas i fig. 5.

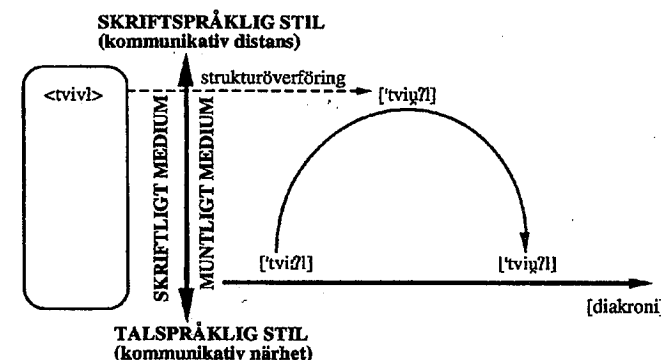

Fig. 5: Skriptinducerad restitution av uttalet [tvi?l]

Andra ord har inte hunnit lika långt i denna restitutionsprocess. Detta gäller för t ex *hoved* med uttalet [ho:ø]. Enbart i högtidlig, dvs skriftnära stil uppträder en överföring av de grafemiska strukturerna till det muntliga mediet: [ho:vø]. Forndanskt *dufæ* [-v-] > *due* har också tappat sitt postvokaliska *v*. Jämför man forndanskt *twiuæ* [-iv-], *hovæth*, *dufæ* med uttalet av dessa ords motsvarigheter i dagens danska, gör sig följande tendens gällande: Sannolikheten att *v* restitueras är mindre ju mera likt ett *u* den vokal är som forndanskt *v* står efter. I *tvivl* (med *i*) är *v*-restitutionen redan fullbordad och i *hoved* (med *o*) finns åtminstone i skriftnära uttal en tendens till restitution. Vad däremot *due* (med *u*) beträffar saknas den grafemiska förutsättningen för en skriptinducerad *v*-restitution.

Också grafemkombinationen <ld> med det regulära fonetiska korrelatet [l] har i vissa positioner utsatts för ett skriftnära uttal. Detta gäller framför allt när <ld> står framför ett vokalgrafem som representerar en icke försvagad vokal i trycksvag stavelse. Följande exempel

visar detta explicit. De båda forndanska orden *weldig* och *welde* uttalades med [ld] innan en assimilation till [l] inträdde, men endast i <veldig> = ['vældr] har en skriftinducerad restitution [l] > [ld] ägt rum (jfr <vælde> = ['væle, 'væll]).

Som en konsekvens av att forndanskans <ld> = [ld] och <ll> = [l:] föll samman till <ld, ll> = [l] uppstod en ortografisk ambivalens med resultatet att en del ord i dag stavas med <ld> trots att uttalet med [l] går tillbaka på forndanskt [l:]. Dett gäller bl a för *fyldig* som härrör från en suffixbildning till forndanskans *fyllæ*. Först efter sammanfallet [ld, l:] > [l] fick *fyldig* och *fyld* sin nuvarande stavning med <ld>. På samma sätt som <veldig> = ['vældr] har också det fonetiska korrelatet till <fyldig> vederfarits en skriftinducerad uttalsförändring som dock inte kan kallas en restitution i ordets egentliga bemärkelse. Fig. 6 visar hur det ljudhistoriskt "felaktiga" uttalet av ['fyldr] med [ld] har etablerats.

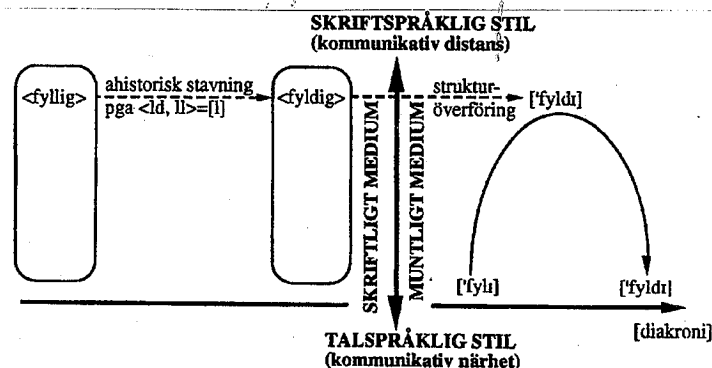

Fig. 6: Skriftinducerad uppkomst av det ljudhistoriskt "felaktiga" uttalet ['fyldr]

En liknande utveckling som hos *fyldig* registrerar Skautrup (1953:197) för *bold* (< forndanskt *bolli*) som enligt honom i en del sammanhang kan ha det skriftnära uttalet ['bolʔd]. I Brink et al. (1991) förs också detta uttal upp, dock med kommentaren att det används endast av ett fåtal. De allra flesta säger ljudhistoriskt "korrekt" ['bolʔ]. Här har alltså det ljudhistoriskt "felaktiga" uttalat inte slagit igenom.

Just exempel som *fyldig*, vars uttal ['fyldr] med [ld] i dag hör hemma i ledigt talspråk, visar hur starkt determinerat ett standardspråks fonologi kan vara av skriftinducerade förändringar. Jämför man fig. 3 med fig. 6 framgår tydligt att det i princip är samma mekanismer som å ena sidan möjliggör en reproduktion av skriftspråkets morfologiska struktur i det muntliga mediet och som å andra sidan ger upphov till restitutioner och ljudhistoriskt "felaktiga" uttal.

Litteratur

- Brink, Lars et al. 1991. *Den store danske udtaleordbog*. Köpenhamn: Munksgaard.
- Brink, Lars/Lund, Jørn. 1974. *Dansk Rigsmål. Lydudviklingen siden 1840 med særligt henblik på sociolektterne i København*. Odense: Gyldendal.
- Brøndum-Nielsen, Johannes. 1957. *Gammeldansk grammatik i sproghistorisk fremstilling. II Konsonantisme*. Köpenhamn: J.H. Schultz Forlag.
- Faber, Alice. 1992. Phonemic segmentation as epiphenomenon: Evidence from the history of alphabetic writing. Pamela Downing/Susan D. Lima/Michael Noonan (red.) *The linguistics of literacy*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins publishing Company:111-134.
- Fischer-Jørgensen, Eli. 1974. *Almen fonetik*. Köpenhamn: Akademisk Forlag.
- Günther, Hartmut. 1986. Was the alphabet discovered or invented? On the alleged common processes in speech and writing. Gerhard Augst (red.) *New trends in graphemics and orthography*. Berlin/New York: Walter de Gruyter:248-261.
- Janikowski, Krysstof. 1984. Phonologisch-morphologische Wechselbeziehungen am Beispiel des Dänischen. K. Ringgaard/Viggo Sørensen (red.) *The Nordic Languages and Modern Linguistics 5. Proceedings of The Fifth International Conference of Nordic Languages and Modern Linguistics in Århus 27/6-1/7 1983*. Århus: Nordisk Institut, Århus Universitet:277-282.
- Koch, Peter/Oesterreicher, Wulf. 1985. Sprache der Nähe - Sprache der Distanz. Mündlichkeit und Schriftlichkeit im Spannungsfeld von Sprachtheorie und Sprachgeschichte. *Romanistisches Jahrbuch*. Årg 36:15-43.
- Koch, Peter/Oesterreicher, Wulf. 1994. Funktionale Aspekte der Schriftkultur. Hartmut Günther/Otto Ludwig (red.) *Schrift und Schriftlichkeit*. Berlin/New York: Walter de Gruyter:587-604.
- Labov, William. 1980. The Social Origins of Sound Change. I William Labov (red.) *Locating Language in Time and Space*. New York: Academic Press:251-265.
- Lindqvist, Christer. 1996. *Zum Aufbau und Wandel der modernen standardsprachlichen Orthographien in Skandinavien*. [Manuskript] Freiburg.
- Lütke, Helmut. 1969. Die Alphabetschrift und das Problem der Lautsegmentierung. *Phonetica*. Årg. 20:147-176.
- Skautrup, Peter. 1954. *Det danske sprogs historie III*. Köpenhamn: Gyldendalske Boghandel/Nordisk Forlag.
- Weinreich, Uriel/Labov, William/Herzog, Marvin I. 1968. Empirical Foundations for a Theory of Language Change. W.P. Lehmann/Yakov Malkiel (red.) *Directions for Historical Linguistics. A Symposium*. Austin/London: University of Texas Press:95-195.